

Junior Waardewerken; jonge agrarische ondernemers met een brede blik vooruit

Over het ontstaan, het functioneren en de toekomst van een netwerk van jonge agrarische ondernemers met een multifunctioneel bedrijf.

Ing. M. Vijn, Ing. A.J.G. Dekking en Ir. M. Mul

© 2011 Wageningen, Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO) onderzoeksinstituut Praktijkonderzoek Plant & Omgeving. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van DLO.

Voor nadere informatie gelieve contact op te nemen met: DLO in het bijzonder onderzoeksinstituut Praktijkonderzoek Plant & Omgeving, Business Unit Akkerbouw, Groene ruimte en Vollegrondsgroenten.

DLO is niet aansprakelijk voor eventuele schadelijke gevolgen die kunnen ontstaan bij gebruik van gegevens uit deze uitgave.

PPO Publicatienr 425

Projectnummer: 3250170811

**Praktijkonderzoek Plant & Omgeving, onderdeel van Wageningen UR
Business Unit Akkerbouw, Groene ruimte en Vollegrondsgroenten**

Adres : Edelhertweg 1, 8219 PH Lelystad
: Postbus 430, 8200 AK Lelystad
Tel. : 0320 – 291 111
Fax : 0320 – 230 479
E-mail : info.ppo@wur.nl
Internet : www.ppo.wur.nl

Inhoudsopgave

pagina

1	INLEIDING	5
1.1	De oorsprong van Junior Waardewerken	5
1.2	De doelstellingen van (Junior) Waardewerken	5
2	DE OPSTART VAN HET NETWERK JUNIOR WAARDEWERKEN	7
3	DE DOELSTELLINGEN VAN HET NETWERK; INSPIREREN, ONDERZOEK EN KLANKBORD	11
3.1	Inspireren	11
3.2	Onderzoek	12
3.3	Klankbord	13
4	DE TOEKOMST VAN HET NETWERK	15
4.1	Extern	15
4.2	Intern	15
5	ONDERZOEKSVRAGEN	17
6	TENSLOTTE	19
	BIJLAGE 1: FLYER VOOR DE LEDENWERVING VAN HET NETWERK	21
	BIJLAGE 2 DEELNEMERSLIJST	23
	BIJLAGE 3: POSTERS DEELNEMERS JUNIOR WAARDEWERKEN	25

1 Inleiding

Dit rapport gaat in op de vorming, ontwikkeling, uitvoering en de toekomst van het netwerk Junior Waardewerken en vormt daarmee een uitgangspunt voor de discussie over de toekomst van het netwerk.

1.1 De oorsprong van Junior Waardewerken

De ondernemers van het netwerk Waardewerken realiseerden zich dat de situatie van de pioniers van vroeger anders is en was dan de huidige situatie van de eventuele opvolgers en startende jonge ondernemers in de multifunctionele landbouw. Waardewerken (www.waardewerken.nl) is een innovatienetwerk van 20 pioniers op het gebied van multifunctionele landbouw. Samen met Wageningen UR (Praktijkonderzoek Plant en Omgeving en Livestock Research) werken deze pioniers aan het versterken en ontwikkelen van de multifunctionele landbouw.

In het kader van onderzoeksagendering hebben de Waardewerkeren aangegeven het belangrijk te vinden om de aandacht te richten op jonge ondernemers in de multifunctionele landbouw. Het advies was om een nieuw netwerk op te richten; de zogenaamde Junior Waardewerkeren. Eind 2010 was de eerste bijeenkomst van het netwerk Junior Waardewerken een feit. Junior Waardewerken heeft vrijwel dezelfde doelstellingen als het netwerk Waardewerken, te weten inspireren, kennis delen en leren en agenderen en klankborden.

1.2 De doelstellingen van (Junior) Waardewerken

Waardewerken richt zich vanaf de opstart in 2005 op drie hoofdthema's; inspireren, agenderen en klankborden.

Inspireren: Door onderlinge bedrijfsbezoeken en intervisie inspireren de deelnemers elkaar om hun eigen bedrijven verder te optimaliseren. Hierdoor versnelt de bedrijfsontwikkeling van de individuele bedrijven geven de deelnemers aan. Daarnaast dienen de Waardewerkeren als inspiratiebron voor andere ondernemers om met multifunctionele landbouw aan de slag te gaan om deze bedrijfstak verder te professionaliseren. Dit doen zij door een actieve bijdrage te leveren aan tal van bijeenkomsten en projecten. Denk hierbij aan het Groot Agrarisch Kansenspel of de ondernemersdagen voor de multifunctionele landbouw.

Agenderen: Samen met de onderzoekers van Wageningen UR en de Taskforce Multifunctionele Landbouw stelt Waardewerken jaarlijks een onderzoeksagenda op. De Waardewerkeren zijn vervolgens ook betrokken bij de uitvoering van het onderzoek. Voorbeelden waarin deze samenwerking goed tot uiting komt zijn: De Kansenscanner Multifunctionele landbouw, de Stadslandbouw gids en het werkboek Communiceren met uw omgeving.

Klankborden: Waardewerken is een klankbord voor het beleid. Als praktijkbedrijven ervaren zij het beleid aan den lijve. Samen met de Taskforce Multifunctionele Landbouw en het Ministerie van EL&I is er regelmatig contact waarbij ze de werking van het huidige beleid in de praktijk evalueren en meedenken over nieuw te ontwikkelen beleid.

2 De opstart van het netwerk Junior Waardewerken

Begin 2010 initieerden de Waardewerkers de oprichting van het netwerk Junior Waardewerken.

Het primaire doel van dit netwerk is het verkrijgen van inzicht in de kennisvragen en motivatie van jonge agrarische ondernemers die een multifunctioneel bedrijf hebben of hier over nadenken. Het uiteindelijke doel is een netwerk van jonge multifunctionele ondernemers. Het netwerk heeft tot doel het inspireren van jonge multifunctionele ondernemers, het gezamenlijk opstellen van een onderzoeksagenda en als klankbord fungeren voor het beleid. Dit netwerk is bedoeld voor ondernemers die zijn begonnen met een multifunctionele bedrijfstak of die een multifunctionele bedrijfstak hebben overgenomen. Het netwerk Junior Waardewerken is dus niet bedoeld voor personen die zich oriënteren op een multifunctionele bedrijfstak of die zich in de bewustwordingsfase bevinden

In 2010 is een inventarisatie gemaakt van de kennis- en informatiebehoefte van jonge multifunctionele agrarische ondernemers (*De Vos et al., 2011*). Door middel van 25 telefonische interviews werd een eerste indicatie verkregen van de kennisbehoefte. Uit deze inventarisatie bleek dat jongeren behoefte hebben aan:

- een duidelijke overzichtelijke plek (website) waar informatie te vinden is voor alle takken van de multifunctionele landbouw,
- excursies, workshops en bijeenkomsten
- informatie over wet- en regelgeving en subsidiemogelijkheden

Na deze inventarisatie is een groslijst samengesteld van potentiële deelnemers voor het Junior Waardewerken netwerk. Hiervoor is input gevraagd van de Waardewerkers zelf, onderzoekers van de WUR, de Taskforce Multifunctionele landbouw (kenniscoördinator en regionale kennismakelaars) LTO, NAJK etc.

In totaal zijn 30 personen benaderd voor deelname aan deze eerste bijeenkomst. Na het versturen van een flyer met informatie over het project (bijlage 1), zijn deze personen telefonisch benaderd om hun interesse te peilen.

Het netwerk is daadwerkelijk ontstaan na de eerste bijeenkomst van Junior Waardewerken. Op die bijeenkomst waren 14 personen aanwezig (zie afbeelding 1).

Afbeelding 1: De deelnemers van de eerste bijeenkomst.

Het netwerk Junior Waardewerken is een netwerk van jonge agrarische ondernemers (leeftijd < 30 jaar) met een multifunctionele bedrijfstak die zichzelf en de multifunctionele bedrijfstak verder willen versterken en ontwikkelen.

De diversiteit van multifunctionele bedrijfstakken is groot. De deelnemers van de eerste bijeenkomst vertegenwoordigden de volgende bedrijfstakken:

- Productverwerking en huisverkoop:
 - Boerderijwinkel (7),
 - Kaasmakerij (5),
 - IJsmakerij (2),
 - Volkstuin benodigdheden (1),
 - Vermarkten fruit (1),
 - Sierviskwekerij (1),
 - Vijver en aquarium speciaalzaak (1).
- Dagrecreatie
 - Feestjes, vergaderingen, etc (4).
 - Watersport (1),
 - Horeca (1),
 - Paardenpension (1),
 - Buitenactiviteiten (1),
- Verblijfsrecreatie:
 - Camping (3),
 - Overnachtingen (2),
- Boerderijeducatie
 - educatie (2),
- Zorglandbouw
 - Jongeren met autisme (1),
 - Ouderenzorg (1)
- Agrarisch natuurbeheer
 - Particulier Natuurbeheer (1),
- Overig
 - Wellness (1),

Uit deze grote opsomming van alle activiteiten op 14 bedrijven blijkt dat ook hier meerdere multifunctionele activiteiten gecombineerd worden.

De opleidingen van de junior Waardewerkers zijn divers. Van 13 respondenten hebben zes personen een niet agrarisch opleiding gevolgd, vier personen een agrarische opleiding en drie personen een agrarische opleiding met extra opleidingen gevolgd.

De agrarische opleidingen variëren in niveau van universitair tot middelbaar agrarisch onderwijs en van veehouderij, bedrijfskunde, agrarische ondernemerschap tot landschapsarchitectuur.

De niet agrarische opleidingen variëren van cursusonderwijs tot Hoger beroeps onderwijs. De richtingen variëren van Zorgmanagement, schoonheids- en wellness behandelingen tot autotechniek, communicatie en personeelsmanagement.

Tijdens de bijeenkomsten van het netwerk wordt er invulling gegeven aan deze onderwerpen en wordt er gewerkt volgens de afgesproken wijze, waarbij we iedere keer ingaan op de drie doelstellingen; inspireren, onderzoek(sagenda) en klankbord voor beleid.

Afbeelding 2; Kennismakingsspel tijdens de eerste bijeenkomst

Tijdens de eerste bijeenkomst stond de onderlinge kennismaking centraal. Middels een spelvorm leerden de deelnemers elkaar en elkaars bedrijf op een interactieve manier kennen. Vervolgens werden de doelstellingen van het project besproken. Daarnaast werden organisatorische en inhoudelijke afspraken gemaakt over de bijeenkomst frequentie, aanvangstijden, wijze van contact, commitment, diversiteit van de bedrijfstakken tussen de deelnemers, de onderwerpen en de personen die betrokken zouden moeten worden bij het netwerk.

Na de eerste bijeenkomst hebben enkele deelnemers afgezien van verdere deelname aan het netwerk. Hiervoor werden verschillende redenen genoemd:

- Kan niet aan de eis voor commitment voldoen (geen tijd)
- Te oud voor het netwerk (>30 jaar)
- Wil bij nader inzien het bedrijf toch niet overnemen

Na de eerste bijeenkomst zijn nog 2 nieuwe deelnemers geworven. Naar verdere uitbreiding wordt nog gezocht. Ten tijde van het schrijven van deze rapportage bestaat het netwerk uit 13 personen (zie bijlage 2). In bijlage 3 beschrijven de posters (voor zover gereed) de multifunctionele bedrijven, de geschiedenis en de toekomstplannen.

Het netwerk komt drie keer per jaar fysiek bij elkaar. Gedurende de middag en het begin van de avond bestaat het programma uit de thema's inspireren, onderzoeksagenda en klankbord (voor beleid). In de hierna volgende hoofdstukken gaan we in op de invulling van deze thema's tijdens de bijeenkomsten, de verkregen kennis daaruit en de vragen voor de toekomst.

Tabel 1: Overzicht van bijeenkomsten tot nu toe:

Datum	Locatie	Onderwerpen
22 november 2010	De kleine weide (Renswoude)	Kennismaking Uitleg over het project.
14 februari 2011	't Geertje (Zoeterwoude)	Intervisie Inspiratie door externe spreker Inventarisatie persoonlijke dilemma's
9 mei 2011	Fruittuin Verbeek (Oldebroek)	Intervisie Wet en regelgeving Onderzoek agendering
10 oktober 2011	Boerderij Spierings (Oss)	Intervisie Pricing Evaluatie

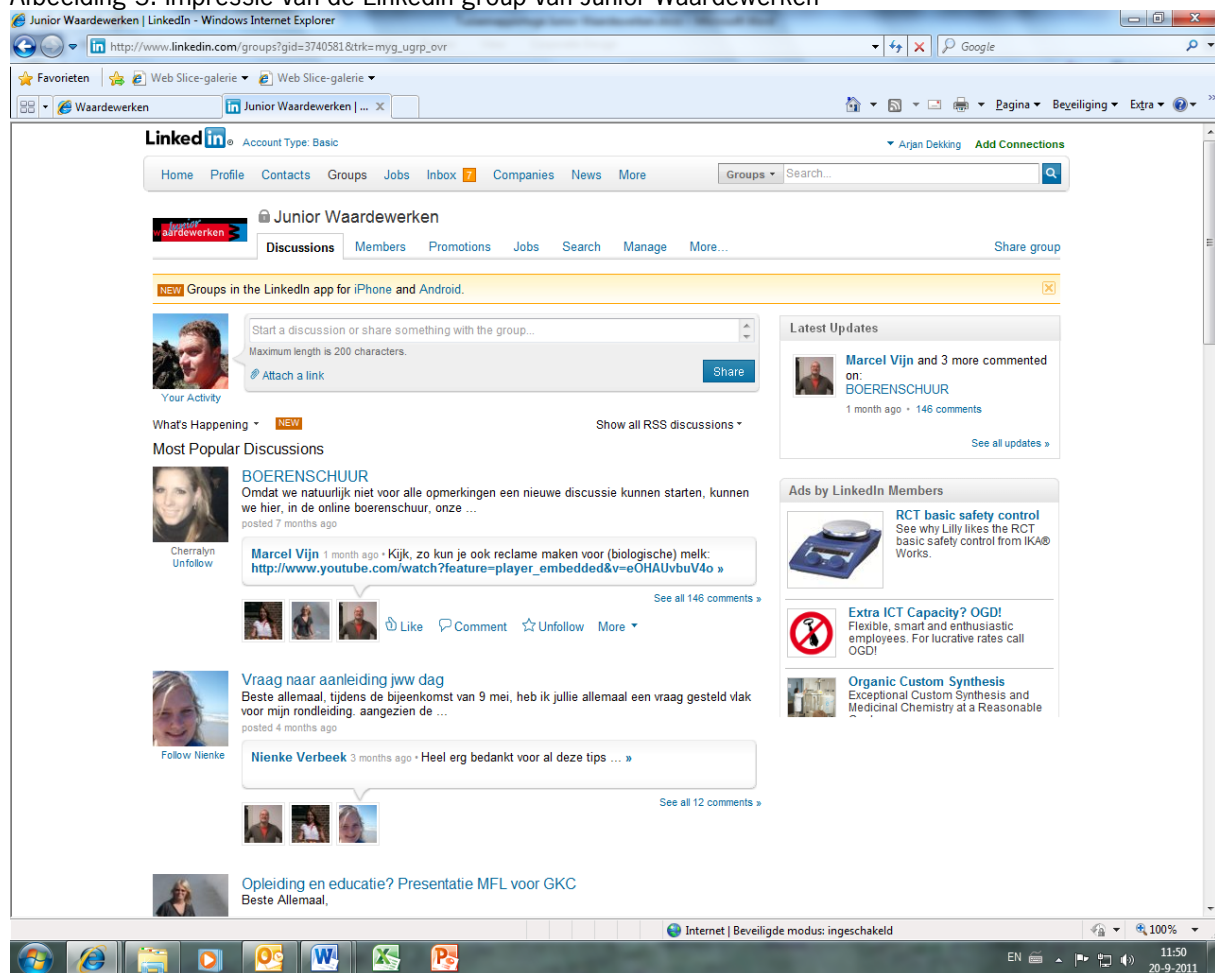
3 De doelstellingen van het netwerk; inspireren, onderzoek en klankbord

3.1 Inspireren

De meest belangrijke drijfveer voor deelname aan het netwerk is voor de netwerkliden het uitwisselen van kennis en ervaring, de contacten, inspiratie en de aanwezigheid van een klankbord. Aan deze doelstellingen wordt op verschillende manieren gewerkt.

1. door hier aandacht aan te besteden tijdens de bijeenkomsten
2. via de LinkedIn group Junior Waardewerken.

Afbeelding 3. Impressie van de LinkedIn group van Junior Waardewerken

De bijeenkomsten worden afwisselend gehouden op de bedrijven van de deelnemers. Een rondleiding gekoppeld aan een vraag van rondleidende deelnemer (intervisie) zorgt voor kennisuitwisseling, betrokkenheid bij de dilemma's die het bedrijf heeft en inspiratie voor de bezoekers. Tijdens de bijeenkomsten wordt tijd vrijgemaakt voor het voorstellen van eventueel nieuwe deelnemers en de ontwikkelingen op de bedrijven. Inspiratie wordt gegeven door multifunctionele ondernemers uit te nodigen van buiten het netwerk en door de deelnemers contact te laten maken met de (senior) Waardewerkers. Ook wordt er tijdens de bijeenkomsten tijd vrijgemaakt om vragen te beantwoorden van de netwerkdeelnemers. Deze vragen zijn verzameld tijdens de bijeenkomsten en verdiept middels de Linked In discussiegroep. Onderwerpen die tot nog toe behandeld zijn, zijn;

- Nut en noodzaak van Netwerken (presentatie van Waardewerker, Hendrik Jan Hoogendoorn van De Boerinn),
- Reeds beschikbare informatie voor de multifunctionele agrariër tot stand gekomen in samenwerking met de Taskforce Multifunctionele landbouw, de taken van de Taskforce multifunctionele landbouw (beide door A. Monteny, Taskforce multifunctionele landbouw)
- Wet- en regelgeving, risico's en ruimtelijke ordening (door M. van Boxtel).

De Linked In Group Junior Waardewerken is opgezet om buiten de bijeenkomsten te sparren, netwerken en kennis uit te wisselen. Voor specifieke vragen wordt een nieuwe discussie geopend. Voor algemene vragen is er de zogenaamde "boerenschuur".

Een deelnemer stelt een vraag en krijgt reactie van de andere deelnemers. Onderwerpen die aan de orde zijn gekomen zijn onder andere: inventarisatie van opleidingen ten behoeve van een presentatie van één van de netwerkdeelnemers aan docenten van de agrarisch opleidingen, inventarisatie van onderzoeksonderwerpen, inwinnen advies voor aanschaf van een AED en een pinapparaat, inventarisatie mening netwerkleden van nut en noodzaak netwerkborrels, informatie over rechtsvormen voor bedrijven en mogelijkheden voor subsidies. De Linked In group wordt door de leden gebruikt voor het vragen van feedback, informatie en voor het onderhouden van de onderlinge contacten.

3.2 Onderzoek

Samen met de onderzoekers van Wageningen UR en de Taskforce Multifunctionele Landbouw stelt Waardewerken jaarlijks een onderzoeksagenda op. Leden van het netwerk Junior Waardewerken hebben als jonge ondernemers andere vragen dan de leden van het netwerk Waardewerken. Omdat de deelnemers geen goed beeld hebben van hoe onderzoek kan bijdragen tot het oplossen van hun bedrijfsspecifieke knelpunten is de vraag voor onderzoeksonderwerpen niet rechtstreeks gesteld, maar in de vorm van een opdracht die betrekking heeft op het eigen bedrijf. De deelnemers werden gevraagd om een situatie op het bedrijf in te dienen waar de deelnemers graag bij geholpen zouden willen worden. Een aantal onderwerpen zijn met behulp van een speltechniek (strijdende adviesteams) aan de orde geweest. Andere onderwerpen zijn op een gross lijst gezet met onderzoeksvragen die vervolgens via de Linked in discussie groep is aangevuld. Tijdens de tweede bijeenkomst van 2011 hebben de deelnemers de meest belangrijke onderzoeksvragen aangewezen:

1. Bedrijfsovername (technisch, juridisch, sociaal)
2. Samenwerking in de familie (wie doet welke taak)
3. Verbinding agrarische tak met multifunctionele tak
4. Ruimtelijke ordening
5. Time management
6. Profileren bedrijf
7. Time management
8. Management
9. Web 2.0 als marketing tool
10. Dierziekten
11. Kennisinput (hoe organiseer je dat, adviseurs)
12. Bedrijfseconomie
13. Innovatie (Hoe doe je dat?)

In Hoofdstuk 5 gaan we in op de uitwerking van de onderzoeksvragen.

3.3 Klankbord

De deelnemers van het netwerk Junior Waardewerken fungeren als klankbord. Nu nog als klankbord voor onderzoeken, onderwijs en de Taskforce multifunctionele landbouw, maar op termijn ook voor het beleid van het Ministerie van EL&I om de werking van beleid in de praktijk te beoordelen en om mee te denken nieuw te ontwikkelen beleid.

Een aantal netwerkleden hebben meegewerkt aan het beoordelen en testen van de MBO cursus multifunctionele landbouw en het werkboek maatschappelijk communiceren. Alle deelnemers hebben hun inbreng gehad bij de presentatie voor de bijeenkomst van docenten van het agrarisch onderwijs. Eén netwerkdeelnemer van Junior Waardewerken presenteerde daar de visie van de netwerkleden ten aanzien van het huidige onderwijs op het gebied van de multifunctionele landbouw en de wens voor verbetering. De deelnemers worden in het najaar betrokken bij het project genaamd groen-grijs onderwijs waarin gekeken wordt waar het groene en grijze (niet agrarische) onderwijs kennis en onderwijspakketten kan uitwisselen om zo het onderwijs beter te laten aansluiten bij de wensen en behoeften van (jonge) multifunctionele ondernemers.

Conclusie: Junior Waardewerken is geworden tot een platform voor jonge multifunctionele agrarische ondernemers, een belangbehartigingsgroep en een klankbordgroep voor onderzoek.

4 De toekomst van het netwerk

Het netwerk Junior Waardewerken is een hechte ondernemende groep jonge multifunctionele agrarische ondernemers die kennis verkrijgen en uitwisselen tijdens bijeenkomsten en via de Linked-In groep Junior Waardewerken. Deze groep fungeert daarnaast en een klankbordgroep voor onderzoeken en onderwerpen op het gebied van de multifunctionele landbouw.

De huidige deelnemers van het netwerk staan open voor jonge agrarische ondernemers met een multifunctionele bedrijfstak. Ze hebben als eis voor nieuwe leden dat ze zich professioneel inzetten op de multifunctionele tak, dat de nieuwe leden niet direct concurrenten zijn en het liefst een andere tak vertegenwoordigen dan reeds aanwezig in het netwerk. Daarnaast moeten ze zich houden aan de verplichting om elke keer aanwezig te zijn bij de bijeenkomsten tenzij er een gegronde reden is voor afwezigheid. Het verwerven van nieuwe netwerkleden zal plaatsvinden door netwerkleden en begeleiders. Tot nog toe beoordeelden de begeleiders de aspirant leden op de toegevoegde waarde voor het netwerk. In de toekomst zullen de netwerkleden daar meer inbreng in hebben door bijvoorbeeld zelf aanwezig te zijn bij het kennismakingsbezoek.

4.1 Extern

De toekomst van het netwerk staat of valt met het opdoen van kennis, ideeën en informatie. Dit is immers de reden van de deelnemers om deel te nemen aan het netwerk. Anderzijds is het netwerk voor de maatschappij van nut omdat het een klankbord van jonge multifunctionele ondernemers. Het effect van het netwerk kan vergroot worden door samenwerking met beleidsmedewerkers van EL&I, belangenbehartigers (NAJK en LTO) en het bedrijfsleven. Belangenbehartigers en Beleidsmedewerkers van EL&I kunnen nieuw beleid toetsen aan de praktijk en daarmee de innovatiekracht en ondernemerschap van jonge ondernemers de ruimte te geven. Het bedrijfsleven kan met de kennis, inzichten en vragen van ondernemers zich voorbereiden op de toekomst, toekomstige klanten en vragen beantwoorden van andere ondernemers. Als tegenprestatie voor de verkregen kennis en klankbord kunnen deze organisaties het netwerk ondersteunen. Het komend jaar worden de mogelijkheden voor inbedding van het netwerk in het werkveld onderzocht. Hiervoor worden benaderd beleidsmedewerkers van EL&I en betrokken personen van Rabobank, ABN-AMRO, Kamer van Koophandel en LTO.

4.2 Intern

De huidige netwerkdeelnemers richtten zich vooral op de overname van de multifunctionele tak waarbij het de vraag is of en hoe de agrarisch tak voortgezet wordt. Een aantal deelnemers heeft en houdt bewust een baan buitenshuis. De indruk is dat de overnameplannen van de deelnemers rationele plannen zijn.

In de komende periode is het zinvol om aandacht te besteden aan de onderzoeksvragen van het netwerk omdat hiermee de leden van het netwerk als ondernemer stappen vooruit kunnen maken. Ook andere ondernemers kunnen de antwoorden op de vragen gebruiken waardoor het netwerk een grotere bijdrage levert aan de maatschappij.

5 Onderzoeksvragen

De deelnemers van het netwerk Junior Waardewerken hebben allemaal de ambitie om op termijn in ieder geval het multifunctionele gedeelte van het bedrijf over te nemen. Het grootste percentage van de deelnemers werkt op dit moment al full time mee op het bedrijf. Vanaf het moment dat iemand besluit om toe te werken naar een bedrijfsovername en in het bedrijf werkt, zal dit vaak aanleiding zijn tot het nadenken over de onderstaande onderzoeksvragen

Bedrijfsovername

Bedrijfsovername in de multifunctionele landbouw is een betrekkelijk nieuw fenomeen omdat veel bedrijven pas één generatie geleden zijn gestart. Daardoor is er relatief weinig kennis beschikbaar, niet alleen bij opvolgers maar ook bij intermediairs (accountants, bedrijfsadviseurs), beleidsambtenaren en onderzoekers. Bedrijfsovername in de multifunctionele landbouw is anders dan de overname van een gangbaar agrarisch bedrijf omdat er meer takken zijn en vaak ook meerdere opvolgers op één bedrijf. Junior Waardewerken wil de kennis over bedrijfsovername in de multifunctionele landbouw vergroten en tevens toegankelijk maken voor opvolgers.

Werken met familie

In een multifunctioneel landbouwbedrijf zijn vaak meerdere familieleden van verschillende generaties aan het werk. Dit is vaak organisch gegroeid zonder dat men zich de vraag heeft gesteld of deze samenwerking optimaal is zowel voor het bedrijf als voor de familieleden. De samenwerking op een multifunctioneel bedrijf is complexer dan op een gangbaar agrarisch bedrijf omdat er vaak meerdere familieleden met één of meerdere takken werken. Junior Waardewerken wil onderzoeken wat een optimale samenwerking op een multifunctioneel bedrijf is en hoe je dat op een sociaal verantwoorde manier kunt bereiken.

Agrarisch MKB-bedrijf

Op een multifunctioneel bedrijf zijn vaak activiteiten met een MKB karakter (horeca, recreatie). Deze activiteiten zijn vaak klein gestart ("iets erbij") maar zijn in verloop van tijd belangrijke pijlers onder het bedrijf geworden. Echter de aansturing van deze activiteiten wordt nog steeds gedaan vanuit een agrarisch perspectief. Daardoor blijft het onduidelijk of deze activiteiten vanuit bedrijfseconomisch oogpunt optimaal worden uitgevoerd en zo nee, wat daar aan te verbeteren is. Junior Waardewerken wil inventariseren welke instrumenten (tools) uit het MKB geschikt zijn voor het optimaliseren van multifunctionele activiteiten en vervolgens deze kennis beschikbaar stellen aan ondernemers in de multifunctionele landbouw.

Social media

Social media (Facebook, Twitter e.d.) kunnen erg geschikt zijn voor de marketing van een multifunctioneel landbouwbedrijf. Het zijn goedkope media met een groot bereik en passen daarom in het beperkte marketingbudget van multifunctionele landbouwbedrijven. Junior Waardewerkeren zijn allemaal meer of minder op social media actief. Junior Waardewerken wil onderzoeken hoe je de social media het meest effectief kunt inzetten voor de marketing van een multifunctioneel landbouwbedrijf en vervolgens deze kennis beschikbaar stellen aan ondernemers in de multifunctionele landbouw.

6 Tenslotte

Anderhalf jaar na de agendering is het netwerk Junior Waardewerken een feit. Junior Waardewerken is een levendig netwerk van jonge multifunctionele ondernemers. Het commitment van de deelnemers is groot. De discussie via LinkedIn verloopt succesvol en doeltreffend. Junior Waardewerken heeft een eerste onderzoek agenda opgeleverd. Het voortbestaan van dit netwerk is nog wel afhankelijk van inzet door de WUR en financiering van EL&I.

De uitdagingen waar het netwerk Junior Waardewerken voor staat zijn: Het netwerk versterken met nieuwe deelnemers. Het netwerk verbinden aan andere organisaties/initiatieven. Junior Waardewerken laten participeren in de aansturing van het onderzoek (begeleidingscommissie). Het voortvarend aan de slag gaan met de onderzoek agenda. En minder afhankelijk worden van inzet door de WUR en financiering van EL&I.

Bijlage 1: Flyer voor de ledenwerving van het netwerk

Persoonlijke uitnodiging!

Word lid van "Junior Waardewerken"

In navolging van het netwerk "Waardewerken" wil het ministerie van LNV en Wageningen UR een netwerk van jonge multifunctionele agrarische ondernemers opzetten: "Junior Waardewerken". Wij nodigen je uit voor de startbijeenkomst in november.

Aanleiding

"Waardewerken" is een innovatienetwerk waarin 20 pioniers op het gebied van multifunctionele landbouw samen met onderzoekers van Wageningen UR werken aan het ontwikkelen van een toekomstig multifunctioneel landbouw. Dit netwerk is zeer succesvol. Door bij elkaar op bezoek te gaan en van elkaar te leren heeft het de bedrijfsontwikkeling van de deelnemers in een stroomversnelling gebracht. "Waardewerken" is betrokken bij het opstellen van de onderzoeksagenda van het programma Landbouw in zijn maatschappelijke omgeving. Hierbij zet "Waardewerken" kennis en expertise van zowel deelnemende bedrijven als onderzoekers in (zie ook www.waardewerken.nl).

In navolging van het netwerk "Waardewerken" dat bestaat uit vaak al wat oudere pioniers wil Wageningen UR ook een netwerk van jonge multifunctionele agrarische ondernemers opzetten: "Junior Waardewerken".

Voor wie is "Junior Waardewerken"?

Voor jou, een jonge agrarische ondernemer met een multifunctionele tak op het agrarische bedrijf.

Wat gaat "Junior Waardewerken" doen?

Inspireren en kennis delen: 2 weten meer dan 1, laat staan 10 collega-agrarische ondernemers met een multifunctionele tak! Door onderlinge bedrijfsbezoeken inspireren de deelnemers elkaar om hun eigen bedrijven verder te ontwikkelen en te optimaliseren.

Leren: van Waardewerkers en van coaching door professionele adviseurs (dit in samenwerking met het NAK-project "Vernieuwd Ondernemerschap").

Aanderen en klankborden: "Junior Waardewerken" stelt samen met de onderzoekers van Wageningen UR en de Taskforce Multifunctionele Landbouw een onderzoeksagenda op om de jonge agrarische ondernemers verder te helpen en te ondersteunen bij hun bedrijfsvoering.

"Junior Waardewerken" is een klankbord voor het beleid, beoordeelt de werking van het huidige beleid in de praktijk en denkt mee over nieuw te ontwikkelen beleid, bijvoorbeeld voor bedrijfssovername.

Hoe gaat "Junior Waardewerken" dit doen?

"Junior Waardewerken" mikt op een besloten netwerk van pioniers. We willen beginnen met een startbijeenkomst in november, voor 10 tot 20 belangstellenden. Tijdens deze bijeenkomst spreken we af wat we gaan doen en hoe we dat gaan doen. Het belangrijkste is natuurlijk kennismaken en kijken wie er wil meedoen! In "Waardewerken" hebben we goede ervaringen met twee bijeenkomsten per jaar en daarnaast contact via de mail en telefoon. Wij kunnen ons voorstellen dat "Junior Waardewerkers" voor andere vormen van communicatie kiezen, bijvoorbeeld Hyves.

Wat levert "Junior Waardewerken" jou op?

- Je komt in contact met andere jonge multifunctionele ondernemers;
- Je bezoekt inspirerende bedrijven;
- Je komt in contact met de pioniers (en mensen met veel ervaring en kennis) van het Waardewerken netwerk;
- Je wordt gecoacht door professionele adviseurs;
- Je kan je stem rechtstreeks in Den Haag laten horen.

Wat kost "Junior Waardewerken"?

Deelnemers is gratis en vraagt slechts een beperkte inspanning wat betreft tijd. Wel vragen we een flinke dosis enthousiasme!

Meer informatie

Binnenkort wordt je benaderd voor deelname aan Junior Waardewerken. Voor meer informatie kan je contact opnemen met:

Monique Mul, monique.mul@wur.nl, 0320-293535
Arian Dekking, arian.dekking@wur.nl, 0320-291624
Marcel Vijn, marcel.vijn@wur.nl, 0320-291391

21

Bijlage 2 Deelnemerslijst

Luuk Venner	Hoeve De Kaolder
Djuke van der Maat	Nieuw Slagmaat
Nienke Verbeek	Fruittuin Verbeek
Johan van Ruiten	v.o.f. M.L. Van Ruiten
Rudi van Bentum	Ven Bentum Bunnik BV
Erik Smeenk	De Adelaar
Jasper Spierings	Boer Spierings, Landwinkel Spierings, Spierings vis
Bert van Zeeburg	Kaasboerderij Aart van Zeeburg
Cherralyn Steggink	Boerderijspa Nutter
Anne Kloek	't Geertje
Paul Sonneveld	Horison , 't Sonnetje
Henk Huijgen	Eemlandhoeve
Arjan Sand	Paardenmelkerij Sand

Bijlage 3: Posters deelnemers Junior Waardewerken

Nieuw Slagmaat

Junior

Fruit met smaak en passie

Wij zijn Jeanette, Huub en Djuke van der Maat.

De bedrijfsdoelstellingen van Boerderij Nieuw Slagmaat zijn:

- 3 De plek in de regio zijn voor het kopen van streekproducten
- 3 Uitdragen hoe smaakvol fruit op verantwoorde wijze wordt geteeld
- 3 (meer) Aandacht voor de omgeving
- 3 Educatie meer integreren

Start						
boerderijwinkel	Paardenpension	Educatie milieukeur	Verbouw winkel Website Arrangementen	Nieuwe fruitopstand	Bedrijfsver- name	
1960	1990	2010	2011	2015	2020	

Praktijkonderzoek Plant en Omgeving
Postbus 430
8200 AK Lelystad
www.waardewerken.nl

Wageningen UR Livestock Research
Postbus 65
8200 AB Lelystad
info@waardewerken.nl

Marsdijk 5
3961 HE Bunnik
www.terechters.nl
hvdmaat@hetnet.nl

Hoeve de Kaolder

Junior

Zorg op maat in Midden Limburg

Wij zijn Mieke, Peter en Luuk Venner.

De bedrijfsdoelstellingen van De Kaolder zijn:

- Kwalitatieve zorg op maat
- Korte communicatie lijnen en persoonlijk contact
- Compleet zorgaanbod van diagnose tot dagbesteding
- Flexibele interne en externe organisatie
- Communicatie, training en advies op maat

Landbouw

50 stuks melkvee
29 ha grond

Multifunctioneel

Zorg (100 cliënten)
Pedagogisch advies, praktijk
en traningscentrum
Verblijfsrecreatie

waardewerken

Praktijkonderzoek Plant en Omgeving
Postbus 430
8200 AK Lelystad
www.waardewerken.nl

Wageningen UR Livestock Research
Postbus 65
8200 AB Lelystad
info@waardewerken.nl

Leukenweg 3
6095 Saaxum
www.hoevedekaolder.nl
info@hoevedekaolder.nl

Boerderij 't Geertje

Junior

Beleef het boerenleven!

Wij zijn Anne Kloek & Rick van Rijn

Onze doelstellingen:

- De binding met het platteland en de agrarische sector versterken
- Mensen op een recreatieve wijze in contact brengen met het hedendaagse boerenleven en op een laagdrempelige wijze kennis laten maken met agrarische dieren en eerlijke echte producten.
- Vanuit de sterke basis van 't Geertje werken we aan een nieuwe locatie, Boerderij de Lage Hoeve in Haarzuilens, vlakbij Utrecht

Landbouw

Biologisch gemengd bedrijf
24 melkkoeien
125 melkgeiten
4 fokzeugen en 40 vleesvarkens
60 legkippen
30 ha land

Multifunctioneel

Kaasmakerij (koe en geit)
Boerderijwinkel
Zuivelproeverij/Restaurant
Groepsactiviteiten & Educatie
Verhuur van boten en fietsen
Trekscamping en -hutten
Agrarisch natuurbeheer

waardewerken

Praktijkonderzoek Plant en Omgeving
Postbus 430
8200 AK Lelystad
www.waardewerken.nl

Wageningen UR ~~Livestock~~ Research
Postbus 65
8200 AB Lelystad
info@waardewerken.nl

Boerderij 't Geertje
Geenweg 7
2381 LT Zoeterwoude
www.hetgeertje.nl

Kaasboerderij van Zeeburg

Gedeelde passie van bereider en liefhebber

Wij zijn de familie van Zeeburg.

De bedrijfsdoelstellingen van Kaasboerderij van Zeeburg zijn:

- Genieten met al je zintuigen
- Geen hiërarchie of organogram
- Nieuwe verkoopkanalen zoeken
- Gevoel: wat echt is kun je niet namaken

Landbouw

40-45 stuks melkvee

35 ha grond

Multifunctioneel

Kaasmakerij

Boerderijwinkel

Groepsuitjes

Praktijkonderzoek Plant en Omgeving
Postbus 430
8200 AK Lelystad
www.waardewerken.nl

Wageningen UR **Livestock Research**
Postbus 65
8200 AB Lelystad
info@waardewerken.nl

Mezenbergweg 11
8065 ST Doornspijk
info@rechtboerenkaas.nl
www.kaasboerderij-vanzeeburg.nl

Camping de Adelaar

Een belevenis “echt waar”

Wij zijn Wim, Cobie, Rudi, Erik en Jeroen Smeenk

De bedrijfsdoelstellingen van boerderij de Adelaar zijn:

- 3 In 2012 de camping vergroten, en de aanleg van een natuurgebied naast de camping.
- 3 Monumentale schuur ombouwen tot multifunctionele (groeps)ruimte.
- 3 De mensen met een plattelandgevoel naar huis laten gaan.
- 3 Gastvrijheid staat voorop.

Start speelstal

Aanleg natuur

Multifunctionele
ruimte maken

Optimaliseren van bestaande
bedrijfsprocessen

Camping vergroten

2010

2020

2030

Junior
waardewerken

Praktijkonderzoek Plant en Omgeving
Postbus 430
8200 AK Lelystad
www.waardewerken.nl

Wageningen UR Livestock Research
Postbus 65
8200 AB Lelystad
info@waardewerken.nl

Rijksweg 49
7383 AL Voorst gem Voorst
www.campingdeadelaar.nl
info@campingdeadelaar.nl

BoerderijSpa Nutter

Junior

Luxueuze Wellness op het platteland

Wij zijn Frans, Marinka, Claudia en Cherralyn Steggink.

De bedrijfsdoelstellingen van De Boerderij Spa zijn:

- 3 Het netwerk van het bedrijf verder uitwerken
- 3 Samenwerkingen aangaan om branche en regio te promoten
- 3 Innovatief zijn en blijven

waardewerken

Praktijkonderzoek Plant en Omgeving
Postbus 430
8200 AK Lelystad
www.waardewerken.nl

Wageningen UR Livestock Research
Postbus 65
8200 AB Lelystad
info@waardewerken.nl

Dalweg 4
7638 PB Nutter
www.boerderijspa.nl
nutter@boerderijspa.nl

Camping de Vliert

Junior

Genieten in de Kromme Rijnstreek

Wij zijn Wim, Irene en Rudi van Bentum en Marieke Groenen.

De bedrijfsdoelstellingen van Camping de Vliert zijn:

- ▣ Gasten laten genieten van een aangenaam verblijf en kennis laten maken met het Kromme Rijngebied.
- ▣ Huisverkoop professionaliseren.
- ▣ Stalling zo effectief en efficiënt mogelijk invullen

Landbouw

27 ha Akkerbouw

Multifunctioneel

Minicamping

Caravanstalling

Huisverkoop

Start minicamping
Uitbreiding caravanstalling

Uitbreiding camping
Professionalisering
Start bedrijfsovername

Professionaliseren
Doelgroep aanpassing
Arrangementen

2005

2010

2020

waardewerken

Praktijkonderzoek Plant en Omgeving
Postbus 430
8200 AK Lelystad
www.waardewerken.nl

Wageningen UR Livestock Research
Postbus 65
8200 AB Lelystad
info@waardewerken.nl

De Vliert • Camping

Rijnsbruggenweg 2
3961 HN Bunnik
mail@campingdevliert.nl
www.campingdevliert.nl

Boer Spierings

Junior

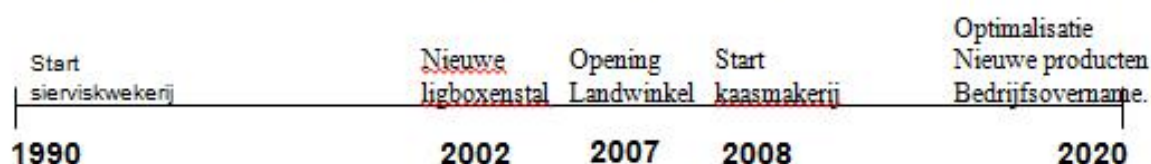
Melk, kaas, ijs en vlees

Ik ben Jasper Spierings.

De bedrijfsdoelstellingen van Boer Spierings zijn:

- 3 Zoveel mogelijk doen met alles van de koe
- 3 De hele keten in eigen hand hebben
- 3 Een ruim assortiment en een eerlijke prijs

Praktijkonderzoek Plant en Omgeving
Postbus 430
8200 AK Lelystad
www.waardewerken.nl

Wageningen UR Livestock Research
Postbus 65
8200 AB Lelystad
info@waardewerken.nl

Oijenseweg 284
5346 JG Oss
info@landwinkelspierings.nl
www.boerspierings.nl